

ADRIÀ PUJOL CRUELLS
ELS BARCELONINS

L'AVENÇ

Adrià Pujol Cruells

ELS BARCELONINS

L'AVENÇ
Barcelona
2018

Barcelona, gener de 2018
© del text, l'autor
© d'aquesta edició, L'Avenç, S.L., 2018
Passeig de Sant Joan, 26, 2n 1a
08010 Barcelona
Telèfon: 93 245 79 21 Fax: 93 265 44 16
www.lavenc.cat
www.elsllibresdelavenc.cat
www.llegirencatala.cat

Es reserven tots els drets.
Cap part d'aquesta publicació no pot ser
reproduïda, emmagatzemada o transmesa
per cap mitjà sense permís de l'editor.

L'Avenç forma part de l'Associació d'Editorials Independents Llegir en Català.

Disseny i composició: L'Avenç
Il·lustració de la coberta: Imatge de la vella Quaresma del segle XIX. Col·lecció Joan Amades.

BIC: FA
ISBN: 978-84-16853-15-1
Ref. AVEN096
Dipòsit legal: B. 1270-2018
Imprès a Liberdúplex

TAULA

Gener	7
Febrer	19
Març	33
Abril	45
Maig	57
Juny	69
Juliol	81
Agost	93
Setembre	107
Octubre	119
Novembre	131
Desembre	141

GENER

Entrada la nit de divendres, a les cases hi havia enrenou amb sordina. Vols dir als pisos. Els adults paraven bodegons embolicats, al costat de sabates desaparellades, i després l'albada de dissabte va descordar el son col·lectiu. Els Reis Màgics havien passat. I vau obrir els regals.

I quanta poètica, Manyac.

—Calla.

Durant el cap de setmana, els contenidors de l'Eixample boquejaven. Tips d'embalatges, flanquejats per les caixes més grosses de les neveres i dels televisors que ara es porten. I s'hi veien fòtils, vells i no tan vells, castigats, passada l'orgia nadalenca. Bicicletes estàtiques. Quina reminiscència. Bosses de roba, batejades de seguida pels gossos. Joguines de l'any passat, tecnologia d'obsolescència prima, reproductors i consoles.

Heu tingut dos dies per rumiar la festa del dispendi.

Has vist gent que retirava les peles de mandarina i les copes de cava dels balcons. Gent amb bata i sabatilles.

A ciutat es veu de tot.

Eixample desert i refredat, el vent bufava, rodolaven algunes boles de paper de regal. En diràs barrelles. Pels carrers també vas trobar-te les pantomimes d'obligat compliment.

Provatures amb bicicletes llampants. Als passatges i voreres, els cotxes teledirigits feien servir els excrements canins d'obstacles a la perícia. Amb la novetat dels drons, la plaça de Tetuan es convertia en un vesper. I vas veure grups amb destí. Els adults que acompanyaven els nens a veure què havien deixat els Reis a les cases dels avis, dels oncles, i a les cases de les famílies reconstituïdes pels pares divorciats.

De portes endins la gent encara no s'havia tret el pijama. Dos dies de clausura. Llegien manuals d'instruccions al sofà. I si n'hi havia, les criatures, com els contenidors, embafades de joguines no sabien a què jugar. Fins avui dilluns, l'aire dels pisos no s'havia renovat. Respirat una vegada i una altra, reescalfat pels radiadors. Lleganyes i escampall. Però ja sou a vuit de gener. Les criatures han hagut d'anar a l'escola. Els contenidors han paït. La gent ha hagut d'anar a treballar o a buscar feina. Els pisos s'han ventilat. N'ha sortit la bafarada del mamífer. Es podia tallar amb un ganivet. Descompressió i rutina. Els veïns s'han saludat a les escales i s'han dit llocs comuns sobre les festes. Els jubilats s'han abrigat per seure o passejar. L'Eixample ha recuperat el soroll de la seves consuetuds urbanes.

Has dut les noies a l'escola. Hi volien anar emulant les dones de Weinsberg, ciutat assetjada el desembre de l'any 1140. Conrad III, Rei de Germània i dels Romans, combatia Enric Welf, duc de Baviera. Abans d'entrar-hi a mata-degolla, l'Emperador va permetre que les dones eixissin de la ciutat. Amb tot allò que poguessin tragar a coll. I elles ho van fer amb el bé més preuat, carregant fills, pares i marits. La teva güelfa i la teva gibel·lina han provat de carretejar nines, contes i disfresses. Amb els patinets nous. I han provat d'estirar les joguines ciclòpies que els familiars absents envien cada any, per compensar la llunyania amb la proporcional grandària de l'obsequi. Després els trucaràs i els diràs que es confitin les cuines i els palaus. Que provin de tenir-los a casa seva, enmig del menjador. Potser així les noies els voldran visitar més sovint. No els ho diràs.

Ara penses en aquell peluix enorme, de part d'un oncle que no veies mai. Te'l va fer arribar quan tenies tretze anys. Per a ell encara eres el marrec d'una foto que et van obligar a enviar-li dedicada, quan en tenies cinc.

A l'escola t'has posat al dia amb els pares i mares que coneixes a la força. Al final sou una bona camarilla. Perquè els vostres fills són amics. Ha començat la roda de si dimecres et va bé recollir la meva, fantàstic si us la quedeu a dormir. El *whatsapp* de la classe traurà fum fins a la Setmana Santa.

No aguantes l'alè de neoprè del pare informàtic, l'efluvi del que menja malament i sempre treballa assegut. Ni el *Nenuco* que es posa la mare del Pol en quantitats desinfectants.

Sou uns motivats.

Tornaran els polls i els cadarns. Les tardes de xerrar als parcs amb les àvies que no tens, mentre els vostres substituïts s'embruten. Tornaran les xafarderies sobre les famílies dels que no són del grup. Les queixes sobre la quantitat d'argentins. Les avaluacions sobre els culs de les mestres. Tornareu a implicar-vos en les comissions. Reivindiqueu un institut i tallareu un altre cop els carrers amb samarretes grogues. Els amables aguantaran la teva lata sobre la política local i el Procés. Sentiràs de nou aquell parlar xava, d'origen introbable, genuí, que clama per una gramàtica pròpia. Atendràs confessions de cafè a peu dret, i en faràs. Diràs que sí als pares de menisc triturat que els dijous al vespre juguen a futbol, l'excusa per botir-se de cervesa en acabat. Aquest any en tens ganes. Segur que marcaràs. I beuràs.

¿T'oferiràs per tornar a corregir el català escanyolit del llibre anual de l'escola, Rei?

—Pinta.

Has deixat les noies. Has saludat les mestres. La petita ha plorat una mica. Amb el cor trencat. I ara surts de la reunió on

has dit que plegues de la universitat. A la Rambla de Santa Mònica. Perquè a tu els Reis t'han dut foc nou.

Ara penses en la vegada que els Reis et van deixar una nota, on et deien que per dificultats tècniques no t'havien pogut dur el cotxe teledirigit però et prometien que l'any vinent sí.

Abans de Nadal vas sentir una epifania. Has estat professor universitari durant deu anys. D'humanitats. Vas entrar a la privada per una felix carambola. A l'escola universitària ELI-SAVA, que depèn de la Pompeu Fabra. S'hi ensenya disseny i enginyeria industrial. De renom. De la mà d'en Daniel Cid, hi vas entrar. Un barceloní cosmopolita, bonhomiós i culte, besnét del poeta Maragall. Sec i elegant. Noble. Era el Cap d'Estudis i et va fer cridar. Volia que les humanitats tinguessin un paper important en l'ensenyament dels futurs dissenyadors del país. Que acompanyessin l'ofici amb un esperit crític. Idees. Amb els anys vas arribar a ser cap de departament. T'agradaven les classes. Cremaves calories per tenir vuitanta alumnes en un puny. Durant una hora i mitja llarga. I sempre que podies els enviaves a les perifèries urbanes, lluny de l'aula. Posaves en dubte les seves idees rutilants sobre com millorar el món. I te'n sorties. De sobrepuig hi ha un grapat d'ex-alumnes que encara et consulta les coses, més aviat personals. Però un dia en Daniel Cid et va dir que havíeu d'adaptar-vos a les noves directrius europees. Les empreses del sector privat i l'anglès picaven a les portes de l'ensenyament superior. Es donava preferència a les titulacions tècniques.

En un *tour de force* vas adequar les assignatures d'humanitats als nous requisits. Sense saber que excavaves la tomba del teu prestigi. En realitat creies que la història, l'antropologia i la sociologia en sortirien amb un tonatge superior. A l'hora de la veritat, les teves matèries van anar quedant arraconades. Els treballs dels alumnes cada vegada estaven més ben presentats,

i cada vegada eren més buits. Als claustres de professors, quan cadascun presentava els èxits plantats i collits, els *humanistes* éreu relegats a la soporífera i última hora de reunió, quan ja tothom es projecta enfora. Daniel Cid va plegar fa dos anys. Avui has plegat tu. Abans de Nadal vas avisar al nou Cap d'Estudis. Un barceloní igual d'afable i menys culte que l'anterior. Format i conseqüent. Us caieu bé. Heu rigut junts. La reunió s'ha acabat.

—Et faig un Jordi Llovet en miniatura —li has dit—. O sigui que me'n vaig dolgut amb la modernor, però no per carcamal.

—Per mi com si fas un Xirinacs. ¿Ho deixes per allò del català?

—Allò del català és la nostra llengua. Quan no era obligatori el castellà a primer curs, com ara ho és, cap any no vaig tenir problemes amb fer les classes en català. Passats tres mesos fins i tot els alumnes japonesos agafaven el to.

—Ja no són alumnes. Ara són clients.

—És això. Paguen tant, que si el servei no els agrada són ells els qui tenen la paella pel mànec. Recorda quan van començar a arribar cartes dels seus pares, com si fóssim a secundària. Vostè no tracta el meu fill com es mereix i tal.

—¿Vols cobrar més? ¿Cursos gratis d'anglès?

—¿Puc fer les classes de primer curs en francès de Perpinyà?

—No.

—Doncs no vull res, però gràcies. Els alumnes clients pensen que les meves magistrals i els meus seminaris no valen un duro. Sóc una relíquia. Però tinc una feina nova. Potser m'aniaria bé una capsa, per buidar l'armari.

—¿A la pública?

—No, al Museu d'Etnologia de Barcelona. Una exposició que es dirà *BARCELONES*. Un fresc sobre la ciutat. El títol és fantàstic i provisional. En tinc per un any. Sobre els barcelonins. ¿Et puc entrevistar?

—¿I quan acabis?

—Aleshores potser faci un Robinson.

—¿Et guardo les classes de màster?

—T'ho agrairé. I recorda't de la capsa.

Et pensaves que l'armari seria més ple. Surts d'ELISAVA. Has d'anar al Museu d'Etnologia. A presentar el guió de l'exposició.

Davant de la boca de metro hi ha la vidriera del Centre d'Arts Santa Mònica, l'antic convent dels Agustins Descalços. L'edifici va ser respectat durant la bullanga del 1835. La Primera Guerra Carlina esverava. El 25 de juliol se celebrava una correguda al Torín de la Barceloneta, en el marc de les festes de Sant Jaume. Sembla ser que els toros eren mansos i que això va encendre la metxa. Es van cremar convents i fàbriques. Van matar religiosos. Hi havia un frare per cada dos-cents cinquanta barcelonins. Densitat clerical. S'enderrocava l'estàtua de Ferran VII. S'assassinava el governador militar (el general Bassa) a casa seva i mires a través de la vidriera.

Dins s'esdevé la performança de l'arquitecte tècnic i músic Andreu Rifé, un barceloní de la teva edat. Ara famós per la seva participació en una sèrie televisiva sobre adolescents amb càncer. Seu en una cadira (model *Toledo*, del dissenyador argentí Jorge Pensi), dipositada damunt d'un metre cúbic de gel. Il·luminat, al centre del claustre. En una roda de premsa multitudinària, en Rifé va dir que vol qüestionar les dinàmiques de l'èxit i de la fama. Que la cosa és una cristal·lització del moment en el qual es troba, reconegut però deshumanitzat, perquè fa dies la neboda li va demanar un autògraf. També va dir una frase que et sona, l'adagi sempitern d'algú, ara no recordes qui:

*Les coses que puguen de manera exponencial
tendeixen a baixar de manera semblant*

Va començar ahir diumenge. També se'l pot admirar vint-i-quatre hores en *streaming*. Les xarxes baixen prou plenes de

la seva gesta contra les iniquitats de l'èxit, i l'estan fent un pic més famós. El desgel no és homogeni. Rifé seu de tort. Doble-ga el coll sobre la pantalla del mòbil. Amb tu, des de fora se'l miren dos creueristes britànics i un operari de Parcs i Jardins. Rifé, quan li miola el païdor l'auxilien des del restaurant 7 *Portes*. Pernil ibèric i humus. Establiment fundat un any després de la bullanga del 1835. Rifé només s'absenta del seti quan té necessitats fisiològiques. Dues noies entren, el fotogra-fien i li demanen autògrafs. El veus engavanyat. Torna a mirar el mòbil.

Ara penses en els arquitectes que despunten com a músics, ell, Sanjosex i Le Petit Ramon, i elabores una teoria de per riure.

Tens temps.

Pujaràs a Montjuïc a peu.

Trobaràs el director del museu nerviós i content. És un gra-cienc de cinquanta i pocs. Aquilotat per les arrossades ecumè-niques, popular com una puntaire. Un despert. Està content, perquè l'acaben de nomenar director, també, del Museu de les Cultures del Món. I nerviós, perquè dirigir dos museus no és cap ganga. El Consistori de Xavier Trias li va manar que con-vertís el Museu d'Etnologia en un museu de la cultura cata-lana. Volien un mascaró de proa que reflectís el compromís convergent amb el Procés. Però pel camí li van prendre part del fons d'ultramar, per farcir el Museu de les Cultures del Món. Per separar, simbòlicament, la cultura catalana de totes les altres. El director, valent, se'n va sortir. Va aconseguir un museu d'etnologia prou poc barretinaire, i un de cultures del món que no semblés gaire una galeria de traficants. I ara el nou consistori d'Ada Colau vol desfer aquell camí estrany. Vol que l'Etnològic i el Cultures del Món siguin un sol museu, amb dues seus i un discurs compartit.

A les envistes d'inaugurar el nou Etnològic, et van fer preguntes. Un diari. *El Periódico*. Per telèfon. Des que els socialistes van perdre l'alcaldia, que *El Periódico* busca qualsevol excusa per entrevistar-te i, amagant l'ou, per demanar-te que criticquis els nous consistoris. El sol de gener fa un bon paper a les faldes enjardinades de Montjuïc. En aquella ocasió et consultaven en qualitat d'expert i de comissari del museu. Vas dir que muntar un santuari de la cultura catalana era aberrant. Porrons, mitenes i terrissa de la Bisbal. Al cap d'uns dies et trucava el Tinent d'Alcalde de Cultura, Coneixement i Creativitat. Un dissabte a la nit. Des de la Cerdanya. Jaume Ciurana i Llevadot, barceloní llicenciat en dret, afuat i amb cara de tranquil. Tonificat pels aires de muntanya, desimbolt i divertit, et renyava per les teves declaracions al diari. Als Jardins de Mossèn Cinto Verdager no hi ha ningú. I et demanava si podies retractar-te'n abans del ple de l'Ajuntament on es debatria la viabilitat d'aquests dos museus. Vas pensar, u, d'on havia tret el teu telèfon i, dos, que el poder convergent sol trucar des de la Cerdanya.

—És un moment crucial. Hem de remar junts pel Procés —et va dir.

—No tinc barca.

Aigua passada.

El director de l'Etnològic t'ha donat feina quan ha pogut. Estima les teves elucubracions. Les hi exposes darrere el museu, a la Font del Gat. És un indret fabulós que mitja Barcelona només coneix per la cançó de *La Marieta de l'ull viu*. Un quart, mitja no. Lloc popular a cavall dels segles XIX i XX, aquí hi ballaven les classes treballadores, les tardes dels diumenges d'estiu. I menjaven. Vosaltres seieu i preneu cafè a la terrassa del restaurant, obra de Puig i Cadafalch. On s'allotja la seu de la Reial Federació Espanyola de Tennis. Li dius:

—Barcelona és un galimaties. Però ens en sortirem. Ens despenjarem de les teories de Zygmunt Bauman. La societat líquida. Ja saps.

—¿Qui és, aquest?

—És com els Reis Màgics. Passa un cop l'any per Barcelona.

—¿I què hi deixa?

—Bé, és mort. Però hi deixava idees. Deia que vivim temps d'incertesa. El ciutadà no té agafadors. Les institucions tremolen. Els símbols canvien de pressa. Hi ha un desgel.

—Que vingui a la Vila de Gràcia i que m'ho expliqui.

—No te'n riguis. La por ens governa.

—Quina novetat. ¿Quina exposició preveus?

—Tipus ceba. La ciutat ceba. La descabdellem. Tels successius. Com sempre.

—¿Com sempre?

—No podem exposar tots els barcelonins, si no és que de la ciutat en fem un museu gegant.

—Home.

—Triem escenaris. Observem els actors principals i els de repartiment. Enraonem amb ells.

—Necessito objectes.

—No podem dissecar barcelonins. Congelar-los. Però ja et duré les seves coses.

—¿I qui són els barcelonins, segons tu?

—Allò de l'és tal qui viu i treballa a, a mi no em serveix. Triaré els que se'n senten i en fan bandera. I els barrejaré amb els que en són i potser ni s'ho han plantejat.

—Implementa-ho. I no t'oblidis de la cosa catalana. Però que el discurs no sigui tan elevat. Tens dotze mesos. Inaugurem el desembre.

La primera vegada que vas sentir el verb «implementar» eres a ELISAVA. En un claustre. El patronat havia enviat una circular als professors. Havíeu d'implementar les noves tecnologies en tot el procés d'aprenentatge. Vas tenir la pensada de proposar als alumnes que confegissin un *mind map* de la ciutat. Indrets significatius, la casa, el bar, l'aula, la plaça, punts geolocalitzats, deambulacions diàries, un seguiment a vol de

dron. Disposaven d'un trimestre per presentar-lo. Imbatible, pensaves, però tot just acabaves de perfilar la tasca que tot eren dits aixecats. Els alumnes feia anys que disposaven d'aquella extensió personal. Aquella mena de resum digital de la seva vida. Guardada als mòbils i als portàtils. Una teranyina de missatges i de fotografies que s'actualitzava a l'instant. Amb tres ditades als ginys, una bona part et va presentar el treball, en directe. I aleshores tu vas contraatacar. Els vas demanar que compressin una llibreta i un bolígraf. Volies que omplissin un quadern de camp. Observacions, reflexions. Que aturessin la inconsciència amb la mirada. Que n'emergissin sentiments de pertinença o de rebuig, els automatismes. Que s'enganxessin mapes de Barcelona a les parets de les habitacions i que els omplissin de senyals. La ganyota va ser unànime i a tu se't va encendre el llum vermell. De plegar. Vas dir:

—I ara parlem de l'*Obra dels Passatges*, de Walter Benjamin. Va dur fins a l'extrem l'actitud del *flâneur* baudelериà que us bombin.

Les paraules noves es posen de moda. Neixen, s'inflen, i aviat perden l'eficàcia —si no s'hi està al damunt. Fa uns anys, a les reunions de cultura es parlava de «sinèrgies». Ara implementen. I entra, amb grapa, el verb reflexiu «empoderar-se». La propera reunió a l'Institut de Cultura de Barcelona, on passes comptes de la teva activitat al Museu d'Etnologia, et jugues una mà que algun dels assistents et recomanarà que t'empoderis. ¿De què? Ja ho trobarem.

Ara penses en quan es va posar de moda la paraula multiculturalisme.

T'acomiades del director. El deixes a l'empara d'uns paletes que li han d'arreglar les goteres del despatx. Mires el mòbil. Hora de dinar. Tens temps de baixar a peu mentre reps i respons correus, fins a la plaça d'Espanya, la de la font demen-

cial. Allí compraràs un entrepà i agafaràs un autobús fins a la plaça de les Glòries i de les Obres Eternes. Aniràs a buscar les noies. Les duràs a berenar a casa. Segur que volen continuar remenant les joguines de Reis. S'empoderen, quan juguen.

Obres una xarxa social mentre es carreguen els correus. I una altra. L'aire de gener et tiba la pell. Penges una fotografia de la Font Màgica. A les xarxes tothom garla sobre el Procés. Des del Fòrum 2004 que no veies tanta gent enraonant sobre el mateix. Entremig, la veueta d'Andreu Rifé, el seu missatge que clou la performança. Diu prou. Preveia durar-hi quaranta hores, però n'ha fet trenta-dues. Diu que ha estat una de les experiències més crues, dures i honestes que ha viscut. Quins adjectius.

Noi, ¿t'haig de recordar que sóc la teva Veu de la Consciència i que ja fa estona que m'esquives? ¿Què tens, contra en Rifé? Fa el que pot, com tu, per reflexionar!

—Jo reflexiono sense blocs de gel i sense pernil de cinc jotes.

Et promets que buscaràs el vídeo, si és que existeix, de quan Rifé va per terra, ell i la cadira de disseny. «D'una banda he fet el que pensava que s'havia de fer. De l'altra he notat una buidor brutal. L'últim quart d'hora he demanat que tothom sortís del claustre. El gel ha cedit. M'he trencat emocionalment. S'ha acabat que em facin cas, que em facin obsequis. La vida artística no es pot aguantar sobre una base tan efímera com aquesta. Prendre'n consciència és molt dur, però és fonamental per seguir endav...»

Posaves la teva veu mental a les frases escrites d'en Rifé i no has calculat l'alçada d'un esglaó. Has ensopegat. La pantalla del mòbil s'ha esquerdat. Trencadís patri. Però el telèfon funciona. Reps el *whatsapp* d'una mare amiga. Et demana si pots endur-te el seu fill a casa. Penses que no és una bona idea. Les joguines de Reis no han tingut temps de ser ignorades. La teva

filla gran haurà de fer un esforç per compartir allò que encara no és prou seu. La teva filla petita, directament rebutjarà l'intrús. Li tecleges «entesos» a la mare amiga. No hi ha una llista pública clavada al plafó de l'escola, però les famílies porteu un recompte exhaustiu dels favors que us deveu. Si avui t'endús el seu nen, omplés de punts la teva quota, el comptador que teniu tots a zero després de Nadal. La setmana vinent li enviaràs la gran.

Necessites un telèfon nou.

Un regal de Reis en diferit.

Demà.

“Faré la roda de l’any. I parlaré sobre la gent de la Barcelona d’ara. Un fresc. Entremig, quatre apunts sobre tradicions nostrades, o sobre les noves de trinca. I un polsim de teoria sobre la ciutat. Els no-llocs, les no-lloques.”

L’autor surt als carrers de Barcelona armat amb els cinc sentits i una llibreta. L’objectiu és mirar de descobrir qui són i com són els barcelonins. I ho fa a través d’una sèrie de personatges, no sempre ficticis, que per a ell resumeixen el ser barceloní: «Triaré els que se’n senten i en fan bandera. I els barrejaré amb els que en són i potser ni s’ho han plantejat.» A mesura que passen els mesos, veurem que l’objectiu és quimèric: la ciutat és un indret en el qual la identitat esdevé una joguina, i Barcelona és un bagul ple disfresses barrejades, a punt per al carnestoltes permanent.

